

บทที่ 34 ป้ายนิเทศ (Bulletin Board or Tack Board)

ป้ายนิเทศเป็นวัสดุที่มีคุณค่าอย่างมากในการสอน ใช้แสดงตัวอย่างเรื่องราวที่น่าสนใจให้นักเรียนเห็นในลักษณะของภาพ แผนภูมิ แผนสถิติ หรือป้ายประกาศ เพื่อการเรียนรู้โดยไม่ต้องใช้เวลามากนัก ป้ายนิเทศช่วยให้นักเรียนมีกิจกรรมในการเรียนได้อย่างดี ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ช่วยสร้างทักษะและคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก

จุดมุ่งหมายของป้ายนิเทศ

1. ทำให้การสอนมีคุณค่า ป้ายนิเทศมีประโยชน์ต่อการเรียน การสอน เราอาจจะใช้ป้ายนิเทศเพื่อให้เนื้อหาใหม่แก่การสอน หรืออาจจะใช้เพื่อแสดงถึงผลงานของนักเรียน
2. ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจ ป้ายนิเทศที่ดีและสมบูรณ์เป็นเครื่องมือที่ดีในการทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เพราะป้ายนิเทศเป็นเครื่องสร้างให้เกิดบรรยากาศที่ดี ก่อนที่ครูจะเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน
3. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดในทางสร้างสรรค์การจัดแสดงป้ายนิเทศเป็นการให้เนื้อหาของบทเรียนแก่ผู้เรียนทางตา และทำให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดสิ่งที่แสดงบนป้ายนิเทศที่ดีมักจะทำให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดแปลก ๆ แนวคิดเหล่านี้เองที่ทำให้ผู้เรียนมีความชำนาญและความเฉลียวฉลาด
4. เสริมสร้างความรับผิดชอบของกลุ่มและของแต่ละบุคคล ความรับผิดชอบอันสำคัญยิ่งของครูและนักเรียนคือการทำงานให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายร่วมกัน ป้ายนิเทศเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างโอกาสให้เด็กรู้จักทำงานร่วมกัน ป้ายนิเทศเป็นสมบัติร่วมกันของห้องเรียนและการจัดแสดงเป็นสิ่งรับผิดชอบร่วมกันของกลุ่มเด็กที่จะจัดแสดง การวางแผนระหว่างกลุ่มก่อนการจัดแสดงเป็นสิ่งที่จะทำให้การจัดแสดงป้ายนิเทศได้ผลอันสมบูรณ์

หลักการจัดป้ายนิเทศ

1. เลือกเรื่องจัดป้ายนิเทศ โดยคำนึงถึงเอกภาพคือมีความกลมกลืนกันดี มีแนวคิดเพียงอย่างเดียวและเป็นปัญหาเพียงปัญหาเดียว

2. การตั้งชื่อเรื่องจะต้องดึงดูดความสนใจ การจัดป้ายนิเทศที่ดีจะต้องรู้จักเลือกและสร้างส่วนนำเรื่องหรือหัวเรื่องให้สวย การเขียนตัวอักษรบนป้ายไม่สวยหรือจัดตัวอักษรไม่เป็นระเบียบ จะทำให้การจัดแสดงประสบความสำเร็จล้มเหลว ขาดความสนใจของผู้ดู การตั้งชื่อเรื่องควรพิจารณา ดังนี้

ก. ชื่อเรื่องจะต้องสั้นกินความชัดเจน ชี้เฉพาะให้เห็นวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาเป็นจุดรวมของการจัดแสดง

ข. การตั้งชื่อเรื่องเป็นคำถามทำให้ตื่นเต้นและเร้าความอยากรู้ของผู้ดู เช่น ตั้งชื่อเรื่องว่า “โลหิตของท่านอยู่หมู่ไหน?” การจัดก็แสดงให้เห็นว่าโลหิตแบ่งเป็นกี่หมู่ มีอะไรบ้าง

ค. ชื่อเรื่องควรเป็นข้อความตรง ชัดเจน เป็นประโยคสั้น ๆ ที่ดึงดูดความสนใจใช้ประโยคที่กระชับรัดกุมเหมาะสมดีกว่าข้อความที่ยาว

3. รวบรวมวัสดุที่จะใช้ในการจัดแสดง เลือกรูปภาพประเภทเดียวกัน ภาพการ์ตูน ภาพเขียนสีจำบนพื้นขาว หรือภาพสี วัตถุหรือสิ่งของเล็ก ๆ หนังสือ เอกสาร และวัสดุที่จะใช้ติดสิ่งต่าง ๆ บนป้าย เช่น เข็มหมุด เบ็ก แป้งเปียก ที่เย็บกระดาษ กรรไกร ฆ้อนเล็ก และสิ่งอื่น ๆ ที่จำเป็น

4. วางแผนการจัด การจัดโดยอาศัยหลักทางศิลปะจะช่วยให้การจัดแสดงได้ผลดี ซึ่งมีหลักดังนี้

ก. ควรเขียนโครงร่าง (Lay-out) บนกระดาษก่อนหลาย ๆ แบบแล้วเลือกเอาแบบที่ดีที่สุด วิธีการภาพชั้นสมบูรณ์ที่ดีวิธีหนึ่งคือดูแบบการจัดวางภาพจากแมกกาซีนต่าง ๆ แต่จะต้องไม่เสียเวลาในการเลือกแบบให้นานเกินไป

ข. อย่าใช้ภาพนานเกินไป การเว้นที่ว่างระหว่างภาพจะช่วยให้มองดูสมดุลกัน วิธีจัดภาพให้สมดุลย์แบบง่าย ๆ คือ

- ภาพเล็กสองภาพหรือมากกว่าสมดุลย์กับภาพใหญ่หนึ่งภาพ
- วางภาพเล็กต่ำกว่าภาพใหญ่จะดูสมดุลย์ขึ้น
- ภาพเล็กที่สี่เสียดูสมดุลย์กับภาพใหญ่ที่สี่มุม ๆ

- ภาพเล็กที่แปลก ๆ และก่อให้เกิดความสนใจสมดุลงกับภาพใหญ่ที่มีลักษณะธรรมดา

ค. พิจารณาว่าควรใช้สีหรือไม่ สีจะช่วยทำให้ป้ายนิเทศเด่นและดูสำคัญขึ้น สีช่วยสร้างอารมณ์และสร้างความสนใจ ควรเลือกใช้สีเดียวเป็นพื้นป้ายและเลือกอีกหนึ่งหรือสองสีที่สัมพันธ์กันทำหัวเรื่องและรองใต้ภาพ

ง. จะใช้เส้นนำหรือใช้ศิลปวัตถุอื่น ๆ ก็ได้ ตำแหน่งของรูปภาพควรเป็นเครื่องชี้ให้ผู้ดูรู้จักดูภาพต่อกัน เช่น ในรูปคนหรือสัตว์ควรให้หันหน้าไปยังรูปต่อไป จะใช้ลูกศรชี้ให้ผู้ดูได้ดูภาพตามลำดับกันก็ได้ การใช้เส้นโยงช่วยให้ผู้ดูเข้าใจได้ชัดเจน และดูภาพตามลำดับ

5. การใช้ตัวอักษร ตัวอักษรจะช่วยโยงสิ่งต่าง ๆ บนป้ายนิเทศให้สัมพันธ์กัน การเว้นช่องว่าง ลักษณะตัวอักษร สี และวัตถุที่จะใช้ทำตัวอักษรเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึง ควรมีคำอธิบายสั้น ๆ ถูกต้อง ชัดเจน และใช้อักษรที่อ่านง่ายดีกว่าใช้อักษรตลกหรือประดิษฐ์จนอ่านยาก ตัวอักษรอาจทำด้วยกระดาษแข็ง ไม้ พลาสติก หรือโลหะ

6. ลงมือกระทำและวัดผล เมื่อจัดเตรียม 5 ขั้น ดังกล่าวแล้วลงมือจัดป้ายนิเทศจนเสร็จ การนำสิ่งต่าง ๆ ที่เตรียมไว้มารวมกันเข้าจะไม่ยากอะไรนัก เมื่อตกแต่งป้ายนิเทศแล้วควรจะได้ทำการวัดผลและประเมินผลด้วย

สิ่งที่ควรพิจารณาในการจัดแสดงป้ายนิเทศ

1. ที่ตั้ง ตำแหน่งที่จะติดตั้งป้ายนิเทศในโรงเรียนนั้น สถาปนิกควรจะได้คำนึงถึงตั้งแต่ออกแบบอาคารเรียน โดยปกติป้ายนิเทศในห้องเรียนควรวางอยู่ปลายสุด 2 ข้างของกระดานดำ และให้อยู่ในแนวระดับสายตาของเด็ก สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาควรสูงประมาณ 28 นิ้ว จากพื้นห้องในชั้นขนาดกลาง 32 นิ้ว และชั้นสูงขึ้นไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัยสูง 36 นิ้วตามลำดับ ในห้องเรียนควรจัดทำป้ายนิเทศชนิดเคลื่อนย้ายที่ได้ติดที่ฝาผนังของห้องเรียนด้วย ควรติดในตำแหน่งที่สะดวกตา เช่น ฝาผนังในห้องเรียนตรงกับทางเข้าประตูห้องเรียน หน้าชั้นหรือหลังชั้นเรียนตรงกับทางเดินระหว่างโต๊ะนักเรียน เป็นต้น สำหรับป้ายนิเทศที่ติดไว้นอกห้องเรียนมีที่ควรจัดวางไว้ได้อีกหลายแห่ง เช่น ฝาผนังด้านสุดข้างท้ายของทางเดินหน้าห้องเรียน ฝาผนังที่ตรงกับทางขึ้นหรือลงบันได บริเวณใกล้ประตู

โรงอาหารหรือบริเวณทางเข้าอาคารเรียน นอกจากนี้ควรมีป้ายพิเศษสำหรับชุมชนและป้ายประกาศพิเศษอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

2. การทำ ป้ายนิเทศควรใช้วัสดุเนื้ออ่อนทำพื้นป้าย เพื่อใช้เข็มหมุดปักได้ วัสดุทำพื้นป้ายที่เหมาะสมที่สุดคือกระดาษชานอ้อยหรือที่เรียกว่าซีโลเทกซ์ ป้ายนิเทศที่ต้องการแสดงได้สองหน้าควรใช้ไม้ทำกรอบและมีขาตั้ง ป้ายนิเทศชนิดติดข้างฝาแต่เคลื่อนย้ายเปลี่ยนที่จัดแสดงได้ควรมีกรอบสี่ด้าน และมีที่แขวนด้านบน ป้ายนิเทศที่ติดตายกับฝาห้องควรมีไม้ทำกรอบ ถ้าจำเป็นไม่มีกรอบก็ใช้ได้

ป้ายนิเทศที่ใช้สำหรับแสดงของตัวอย่างต่าง ๆ เช่น ในห้องสมุดหรือพิพิธภัณฑ์ควรใช้แผ่นป้ายที่เจาะรูบนพื้นป้าย (Peg Board) วัสดุที่ใช้ทำพื้นป้ายอาจใช้พลาสติก ไม้อัดเซพริงบอร์ด หรือโลหะก็ได้ และมีขอแบบต่าง ๆ สำหรับเกี่ยวตามรูบนป้ายนิเทศ จะใช้สีอะไรก็ได้แต่ไม่ควรใช้สีที่สดมากเกินไป สีประเภทสีพื้นจะช่วยให้สิ่งที่จัดแสดงเด่นขึ้น สำหรับชนิดของสีนั้นควรใช้สีพลาสติกจะดีกว่าสีน้ำมัน เพราะพื้นป้ายจะไม่เป็นเงา

ผิวหน้าของป้ายนิเทศจะใช้กระดาษสีหรือใช้ผ้าปิดก็ได้ ซึ่งทำให้สามารถเปลี่ยนสีหรือพื้นผิวของแผ่นป้ายได้ตามต้องการและสิ้นเปลืองน้อยด้วย

3. แสงสว่าง ป้ายนิเทศควรมีแสงสว่างเพียงพอ จะใช้แสงสว่างธรรมชาติหรือจะใช้การฉายแสงก็ได้ การใช้หลอดไฟสปอตไลท์จะทำให้สิ่งที่แสดงเด่นขึ้น

4. ขนาด ขนาดของป้ายนิเทศควรพิจารณาตามความเหมาะสมของห้องถ้าห้องกว้างป้ายนิเทศควรโตตามไปด้วย ขนาดของป้ายนิเทศไม่ควรเล็กกว่า 24×36 ตารางนิ้ว ขนาดที่เหมาะสมคือ 3×4 ตารางฟุต หรือ 4×6 ตารางฟุต ถ้าห้องมีขนาดใหญ่มากจะใช้ขนาด 4×8 ตารางฟุต หรือ 4×10 ตารางฟุตก็ได้ตามความเหมาะสมขนาด 3×5 ตารางฟุต หรือ 3×6 ตารางฟุตก็ใช้กัน แต่ต้องตัดวัสดุที่ทำพื้นป้ายทิ้ง ทำให้ค่าใช้จ่ายสูงโดยไม่จำเป็น (แผ่นซีโลเทกซ์หรือกระดาษชานอ้อยมีขนาด 4×6 ตารางฟุต 4×8 ตารางฟุต และขนาด 4×10 ตารางฟุต สำหรับแผ่นไม้อัด แผ่นเซพริงบอร์ด หรือกระดาษอัด ขนาดที่มีจำหน่ายในท้องตลาด คือ 4×8 ตารางฟุต

5. เครื่องมือที่ใช้ในการจัดแสดงป้ายนิเทศจำเป็นต้องใช้เครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งจะต้องมีการจัดเตรียม เช่น กระดาษแข็ง เทปใส เทปกระดาษย่น สี หมึก เข็มหมุด เครื่องเย็บกระดาษและสิ่งอื่น ๆ ที่จำเป็น

สิ่งที่โรงเรียนต้องมีคือ กรรไกร ฆ้อนเล็ก มีด เข็มทึต ปากกาเขียนตัวอักษร หมึกสี พู่กันปลายแหลม และพู่กันปลายแบน แปรง และไม้บรรทัด

6. สิ่งซึ่งทำขึ้นแต่ละครั้ง ยังมีวัสดุและสิ่งที่จะต้องทำขึ้นในการจัดป้ายนิเทศแต่ละครั้ง ซึ่งต้องอาศัยความช่วยเหลือของครูและนักเรียน เช่น การจัดโต๊ะใหม่ การวางป้าย การแต่งป้ายใหม่ รวมทั้งวัสดุชั่วคราวที่ใช้ประกอบด้วย

การประเมินผลด้วยป้ายนิเทศ

ทั้งครูและนักเรียนควรร่วมกันประเมินผลสิ่งที่ปรากฏออกมาเพื่อให้การจัดมีมาตรฐานสูง ก่อนจะมีการจัดแสดงป้ายนิเทศควรมีการประเมินผลก่อนครั้งหนึ่ง แล้วประเมินผลหลังการจัดอีกครั้งหนึ่ง และควรประเมินผลในหัวข้อต่อไปนี้ ซึ่งอาจจะทำโดยการเขียนหรือตั้งคำถามตัวเองก็ได้

1. ป้ายนิเทศนั้นมีความคิดเดี่ยวหรือใจความเดี่ยวหรือไม่
2. ตัวหนังสือชัดเจนหรือไม่
3. การใช้สีชักจูงใจหรือไม่ ควรเปลี่ยนแปลงอย่างไร
4. สิ่งที่ใช้จัดแสดงเหมาะสมหรือไม่
5. การจัดแสดงมีส่วนช่วยกิจกรรมของชั้นเพียงไร
6. การจัดแสดงช่วยเร้าและดึงดูดความอยากรู้อยากเห็นของเด็กเพียงไร
7. การจัดแสดงเป็นที่น่าสังเกตหรือไม่
8. คุณค่าของการจัดแสดงมีผลทางการศึกษาหรือไม่เพียงใด